

En försändelse — en regel

av Tomas Karlsson

När brevet dök upp på Tradera tittade jag förvånat och undrade vad det var frågan om. **Retur avsändaren. Befordringslägenhet saknas. End. öppna brev!** Var det en postal stämpel? Vad är ett öppet brev? Vad var detta i så fall för postal regel som jag aldrig hade hört talas om? Till min stora glädje hittade jag svaret i den viktigaste källan för oss som håller på med svensk post-historia: Kungliga Generalpoststyrelsens cirkulär.

Första världskriget

Krig innebär ofta avbrott i postförbindelser inom eller mellan länder. Första världskriget är inget undantag. Under krigsåren införde många länder censur, vilket gjorde att posten kunde ta lång tid. Ibland kunde försändelser inte befordras på grund av krigshändelser på vägen eller där adressaten bodde. Krig – och efterföljande freder – kan också ge upphov till nya politiska entiteter.

Mitt brev är stämplat Stockholm 26.2 1919, vilket är året efter att första världskriget slutade. Det är också kort efter att första österrikiska republiken bildades, 12 november 1918, i spillrorna efter dubbelmonarkin Österrike-Ungern. Det har returnerats till avsändaren och med en stämpel som talar om varför. Förklaringen finns i cirkulär appendix A nr 19, utgivet 21.2 1919, under rubriken ”Postutväxlingen med Österrike”: ”I förbindelsen med Österrike kunna tillsvidare icke försändas andra *brevpost*-försändelser än vanliga *öppna* brev, vanliga och rekommenderade brevkort, vanliga varuprov samt tidningar.” Bakgrunden till denna regel framgår inte av cirkuläret. En samlarkollega menar att bakgrunden är behovet av valutakontroll.

I cirkulär appendix A nr 68, utgivet 21.6 1919, meddelas att det åter är tillåtet att skicka slutna brev till Österrike. Mitt brev har alltså drabbats av en postal regel som gällde under lite mindre än fyra månader under våren 1919.

Är det ovanligt?

Hur ovanligt är ett brev av den här typen? Den korta perioden ökar självklart sällsyntheten. Vi kan räkna med att varje avsändare bara försökte en gång. Å andra sidan är det troligt att ett brev med en, även för samtiden, spektakulär stämpel sparades i större omfattning än andra brev. Det är möjligt att just den här stämpeln på brev till Österrike är väldigt ovanlig. Jag vet faktiskt inte. Vid bedömning av sällsynthet måste man emellertid även beakta hur många *liknande* fall det finns. Det finns många exempel på post med förhinder från den här perioden, så för den samlare eller utställare som vill hitta *något* exempel på återsänd post är det inte så svårt att hitta objekt till samlingen.

Tack till Staffan Karlsson som alltid generöst delar med sig av sin kunskap.

